



Una de les botigues d'Elkar, que ha aconseguit que la música basca rebri el mateix tracte que la forana.

**É**s rendible promocionar productes musicals i literaris en basc i plantar cara, sense complexos, a indústries tan potents com l'espanyola i la francesa? Una empresa basca ha creat un petit oasi en el mercat al marge de les tendències globalitzadores, Elkar, nascuda a Baiona a les acaballes del franquisme. José María Sors i Joseba Jaca, dos exiliats al País Basc francès preocupats per la cultura en basc, fundaren la companyia al 1973 i de seguida es posaren a treballar per fer possible que els escriptors i músics bascos disposessin d'un mercat propi. El que es plantejaren en aquell moment era, sens dubte, tot un repte. A favor tenien que al País Basc, durant la dictadura, sorgiren grups i cantautors compromesos amb el país i amb la defensa de la seva identitat, un fenomen del tot comparable amb el que va ser el moviment de la Nova Cançó als Països Catalans. Hi ha, per tant, una demanda, un públic que desitjava consumir himnes, cançons, llibres en basc que, en un principi, eren de protesta, atesa la situació política que es patia.

El que semblava un somni als anys setanta va ser una companyia emergent una dècada més tard, i als anys noranta

## Elkar, la lliçó basca

La música basca té l'avantatge d'un aparador propi, les catorze botigues d'Elkar, una empresa que també té un estudi de gravació i dos segells discogràfics. Produeix, fa promoció, distribueix i ven.

Elkar ja estava consolidada. En l'actualitat disposa d'un estudi de gravació, dos segells discogràfics, una editorial de llibres infantils i d'adults i una xarxa de catorze botigues distribuïdes arreu del País Basc, amb una presència especial a les capitals principals: Pam-

plona, Bilbao, Sant Sebastià, Vitòria i Baiona. Aquesta és una part de la seva força. En mans d'Elkar queda la creació, la distribució, la promoció i la venda dels seus productes. És una cadena que li dóna potència i cohesió davant les competidores.

**La clau de l'èxit.** Elkar és conscient que l'oferta principal de les grans superfícies, establertes a les capitals, és la tecnologia, els aparells electrònics.

Així doncs, l'estratègia per fer front a aquesta situació, per evitar que els grans grups espanyols i francesos, anul·lin les petites companyies com la basca, passa per apostar pels continguts. Llibres i música de qualitat. Però també cal atacar els adversaris en el seu punt més feble: les comarques. Mentre les grans superfícies controlen i acaparen les ciutats importants, Elkar aspira a guanyar-se les poblacions mitjanes com Tolosa, Bergara o Arrasate, a Guipúscoa. L'objectiu és que els habitants d'aquestes viles no es desplacin a la ca-

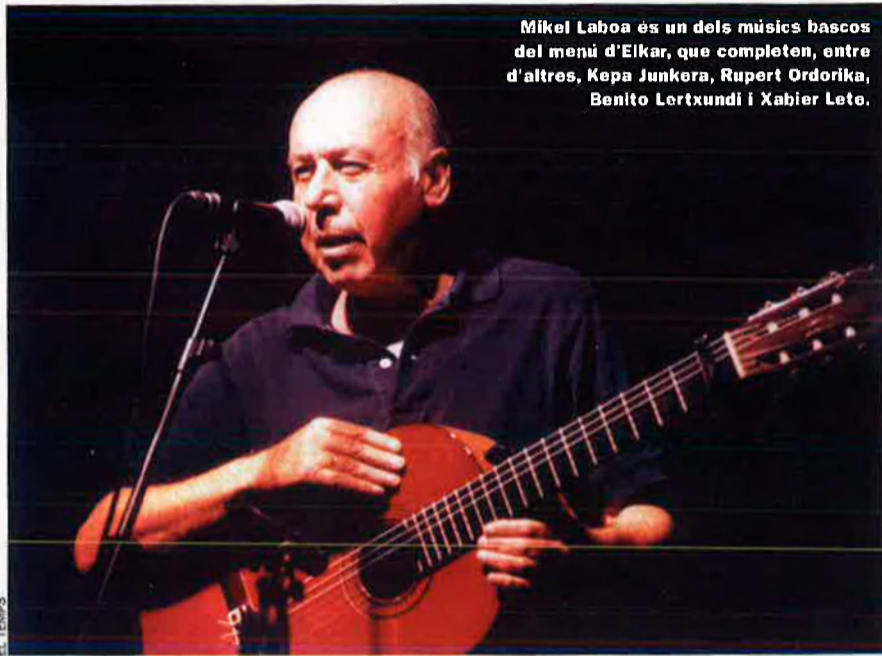


pital per comprar productes culturals. A més, aquest concepte de fomentar el més petit i pròxim també passa per impulsar una reduïda xarxa de botigues a través de franquícies. I, com destaca Anjel Valdés, director del segell discogràfic Elkar, en aquesta lluita de David contra Goliat també hi ha un altre factor que ha facilitat el creixement d'aquesta companyia basca: "Aconseguir productes que tinguin identitats i continguts forts, d'una cultura que té un front de lluita i de resistència. Aquí existeix un mercat propi des de fa quaranta anys. Al País Basc els productes de cultura no són només d'oci, són també de resistència, entesos per durar com a poble, com a llengua. És una indústria cultural abraçada a la llengua, que reinverteix els beneficis en la indústria cultural pròpia. És una empresa petita, i aquest esforç de gota a gota, de reinversió, ha permès tenir una indústria consolidada, amb un futur no gaire esperançador, com d'altra banda passa a tot el món, però sí amb un públic i amb un mercat que progressivament s'enforteix."

Però Elkar no es conforma amb un públic fidel i militant dels productes en basc per motius lingüístics. Al llarg d'aquests anys, una de les seves obsessions ha estat oferir llibres i música en basc cuidant molt la qualitat. Per això ha evitat el paternalisme del Govern basc, les ajudes públiques. Els directius d'Elkar sempre han tingut molt clar que el negoci només funcionaria si s'afegia, a l'existència d'un mercat, el factor de la competitivitat com a via per enfortir la professionalitat. Tot plegat ha contribuït perquè quaranta anys més tard els bascos continuïn consumint productes autòctons, limitant d'aquesta manera els efectes negatius de la globalització sobre llengües que, com el basc, pertanyen a una nació sense estat.

#### Els músics bascos i Catalunya.

Amb Elkar treballen els principals grups i cantautors bascos. El seu menú discogràfic inclou Javier Muguruza, Kepa Junkera, Rupert Ordorika, Benito Lertxundi, Mikel Laboa i Xabier Lete, entre d'altres. Una aposta que combina la cançó de protesta amb la música per passar-s'ho bé. Per a l'exportació, els temes més folk o ètnics tenen molta sortida, i els instruments i ritmes



Mikel Laboa és un dels músics bascos del menú d'Elkar, que completen, entre d'altres, Kepa Junkera, Rupert Ordorika, Benito Lertxundi i Xabier Lete.

bascos obren les portes dels exigents mercats internacionals que busquen constantment sons nous.

Catalunya, en aquest sentit, no és una excepció. Més del 70% de les inversions promocionals d'Elkar van a parar al Principat.

"Catalunya –revela Valdés– és el territori més afectiu de l'estat amb els nostres productes. Per a nosaltres, Catalunya és un territori estratègic. Els nostres grups hi actuen i venen molt. No es dona, en canvi, la situació contrària de grups catalans amb sortida al País Basc."

La companyia basca destaca la professionalitat de les empreses catalanes que treballen en el terreny de la promoció, la publicitat i també en l'organització de festivals i concerts.

**També sota sospita.** En els darrers anys, el món de la cultura basca ha tingut una dificultat inesperada i afegida: l'acusació d'estar vinculats a ETA. Les principals empreses i professionals del país en aquest sector han hagut de patir les conseqüències de l'aplicació de la teoria del "tot és ETA" del jutge de l'Audiència Nacional, Baltasar Garzón. Una teoria que, durant l'etapa del PP, amb José María Aznar en el Govern espanyol, va permetre actuar contra els diaris *Egin* i *Egunkaria*, tots dos clausurats. Zabaltzen, la distribuïdora d'Elkar, un dels motors de la compa-

nyia, també està en el punt de mira de Garzón. A principi del 2001, les intal·lacions de Zabaltzen van ser escorcollades durant set hores per agents de la Guàrdia Civil, i alguns dels seus directius, entre ells el pare fundador, José María Sors, van ser detinguts. Tots van ser acusats de formar part de l'aparell econòmic d'ETA i, encara avui, es mantenen sobre els afectats diverses mesures cautelars dictades pel magistrat de l'Audiència Nacional.

Negant les acusacions de Garzón i acostumats a treballar sempre en condicions difícils, els responsables d'Elkar estan preparats per participar en aquesta llarga cursa d'obstacles a favor de la llengua i la cultura basques. Valdés resumeix molt bé l'esperit amb el qual aquesta empresa basca afronta el futur: "Això és una resistència no política, com amb Franco, però sí de resistència enfront d'Espanya i França. La globalització també pretén fer que el que és petit sigui insignificant. Però unes portes es tanquen i d'altres s'obren, com el retorn, per exemple, dels nuclis d'autogestió. Hem de pensar que mai no deixarem de resistir, d'anar contracorrent. Per a nosaltres això és normal i habitual. Resistir és una lliçó diària que forma part del mateix aprenentatge."

Daniel Gómez Amat  
Bilbao